

İki Savaş Arası Dönemde Avrupa'da Gençlerin ve Kadınların Siyasi Terbiyesi ve Teşkilatlanmaları: Avusturya Örneği

Yasemin DOĞANER*

ÖZET

Birinci Dünya Savaşı sonrasında Avusturya Macaristan İmparatorluğunun yıkılmasıyla topraklarında yeni ulus devletlerin oluştuğu bu coğrafyada Avusturya, nüfus bütünlüğünü korumakla birlikte siyasi ve ekonomik anlamda hayli küçülür. St. Germain anlaşmasının getirdiği ağır şartlar onu yeni arayışlara itecektir. 1918'den itibaren özellikle ordudaki asker sayısının kısıtlanması sonucunda, bu ihtiyacı karşılamaya yönelik olarak ama aynı zamanda uluslaşma sürecinde önemli bir işlev gören bir siyasi terbiye aracı olarak kadın ve gençlik teşkilatlarını kurarlar. Revizyonist politikalar yürüten ülkelerin yanında yer alan Avusturya'nın olası savaş için nüfusunu dinamik tutmaya yönelik bu tavrı, başta Almanya olmak üzere İtalya, Bulgaristan, Yugoslavya ve Macaristan vb. diğer ülkelerde de görülür.

Farklı adlar altında mevcut siyasi partilerin organı olarak veya onlardan bağımsız bir biçimde organize edilmiş olan kadın ve gençlik örgütleri zamanla hem halktan hem de hükümetlerinden sağladıkları destek aracılığıyla sayıları yüz binleri bulan geniş organizasyonlara ulaşırlar. Avusturya'da en büyüğü Jung-Vaterland olarak adlandırılan gençlik örgütü ordu benzeri bir yapılanma ile okul çağlarından başlayarak çocukların askeri bir disiplinle yetişmelerini sağlarken, dini, milli ve halkçı değerleri üstün tutan bir devlet anlayışına bağlı kalmayı da en önemli değerlerden sayar. Yaklaşan İkinci Dünya Savaşı bu faaliyetlerin daha etkin bir biçimde yürütülmesinin yanı sıra, büyük çoğunluğunu Almanya ile birleşmekten yana olanların oluşturduğu yaklaşımın hayata geçirilmesini de hızlandıracaktır. Anti-revizyonist blok içinde yer almasına rağmen Avrupa'daki bu tür oluşumları dikkatle takip eden Türkiye ise bu durumu kendi ülkesinde olası savaş durumunda alacağı siyasi tavrı belirlemenin dışında, sosyal ve kültürel alanda devrim çabalarının hızla sürdüğü bu dönemde halkevleri gibi kültür kurumları aracılığıyla siyasi ve toplumsal dönüşüm kodlarının aktarıldığı benzer çabaları hayata geçirmek şeklinde değerlendirir. Bu yaklaşım bir yandan gençliğin köklü değişimi benimseyen bir anlayışla yetiştirilmesini sağlarken, diğer yandan ulus devlet inşa sürecinin tamamlanmasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Siyasi Terbiye, Gençlik Teşkilatı, Jung-Vaterland, Avusturya, Dünya savaşları*

---

* Doç.Dr., Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Beytepe, Ankara.
ydoganer@hacettepe.edu.tr

The Politic Education and The Organized of Youngs and Women in Interwar Europe: The Case of Austria

ABSTRACT

Aftermath of the First World War, while many nation-states emerge in the peninsula; Austria maintaining the integrity of its population, decreased in political and economic influence. The oppressive conditions of the Treaty of St. Germain propoled Austria to new quests. Not only to the cover the need for man-of-arms since the limitations of 1918, but also, as a means of political training, Austria established women and youth organizations. Participating to the revisionist states, the very same attitude of Austria (to keep its people dynamic and read to a possible war) is also seen among Italy, Bulgaria, Yugoslavia and Hungary.

The number of women and youth organizations established as an entity of political parties or independently of them, reaches to hundred thousands with the help of the financial support given by the government and the public. Jung-Vaterland, accepted as the biggest youth organization of Austria, with its structure similar to army, aimed to educate the children of school age with a military discipline and to indoctrinate loyalty to the state which embraces religious, national and populist values over all other values. By the Second World War closing such initiatives gained impetus, at the same time meanwhile the perception of whom were in favour of union with Germany overweighed. Turkey being in the anti-revisionist bloc, yet observing the European politics closely, had similar entities called People's Houses which were established to strengthen the national, cultural and social ties among the people. People's Houses another goal was to educate the youth which internalized the radical change in the process of nation-state building of Turkey.

Key words: *Political education, Youth organizations, Jung-Vaterland, Austria, World wars.*

Birinci Dünya Savaşı sonrasında Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun yıkılmasıyla mirasçısı olarak Avusturya, Macaristan, Çekoslovakya, Yugoslavya ve Romanya adıyla beş devlet ortaya çıkar. İki savaş arası dönemde Bulgaristan ve Yunanistan'ın da dahil olduğu bu devletler topluluğu büyük devletler arasında yaşanan birtakım rekabetlerin konusu olur. Versay düzenlemesi sonrası revizyonist anti-revizyonist blok şeklinde ikiye ayrılan devletlerden Macaristan ve Bulgaristan'la birlikte Avusturya revizyonistler arasındadır. Versay'dan hoşnut olanlar ise diğer bloku oluşturur. Savaş sonrası Balkan devletlerinin etnik yapıları karmaşık bir hal almış, ekonomik yapıları ise uzun süredir kendi kendine yeterli politikası izlemelerinin bir sonucu olarak zayıf kalmıştır. Anılan devletlerin diplomatik gelişmeleri de standart olmaktan öte çeşitli biçimlerde mozaik diplomasi şeklindedir. (Armaoğlu, 1994: 177).

Avusturya, savaş sonrası diğer ülkelerden farklı olarak nüfusu Alman unsuruna dayandığından milli bir devlet kurma şansına sahip olurken, imzaladığı St Germain Antlaşması nedeniyle ekonomik açıdan ciddi darbe almıştır.¹ Ekonomik yapısı endüstriye dayanan Avusturya, Macaristan'ın tamamlayıcı unsur olan tarımsal desteğini

¹ Avusturya siyasi literatüründe Birinci Dünya Savaşından ilhakin gerçekleştiği döneme kadar olan süreç, birinci cumhuriyet, ikinci dünya savaşı sonrası içinse ikinci cumhuriyet tabiri kullanılmaktadır. Bu dönem hakkında geniş bilgi için bkz. Kurt Steiner (1972): *Politics in Austria*, Boston: Little Brown Co.

yitirince sıkıntıya girer. İmparatorluk ekonomisinin merkezi olan Viyana ile ayrılan devletler ilgilerini keserler ve nüfusun üçte birine sahip olan Viyana'da sadece tüketici olan imparatorluk bürokrasisi kalır. Bu da Avusturya'nın yaşaması için tek çarenin Almanya ile birleşme (Anschluss)² olduğu kanaatini pekiştirir. St. Germain ve Versay'a göre birleşme yasaklanmış ve de Avusturya'ya tamirat borcu yüklenmiştir. Avusturya ekonomik sıkıntılardan kurtulmak için İtalya'ya para ve gümrük birliği teklif eder ancak bu da Fransa ve diğer komşu devletleri rahatsız eder. Bunun üzerine Avusturya önce Cenevre Protokolü ile herhangi bir devletle bağımsızlığını tehlikeye düşürecek bir anlaşma yapmamayı taahhüt edecek, Milletler Cemiyeti de tamirat borcundan vazgeçerek bir yardım programı kabul edecektir. Böylece St Germain ile siyasi Anschluss, Cenevre Protokolü ile de ekonomik Anschluss ihtimali ortadan kaldırılır. Aldığı ekonomik yardımlar sayesinde Avusturya'nın ekonomisi 1925'ten itibaren düzene girer ancak 1929 Ekonomik buhranı bu durumun uzun sürmesine engel olur. 1931 yılında Almanya ile girdiği Gümrük Birliği, Küçük Antant'a karşı bir kuvvet olma ihtimalinden dolayı en çok Fransa'nın itirazıyla karşılaşır. Almanya ile işbirliği yapamayan Avusturya'nın dayandığı ülke bu durumda İtalya olacak, 1930 yılında imzalanan Dostluk Antlaşması ile İtalya'nın Avusturya üzerindeki nüfuzu artacaktır. Alınan destek sadece ekonomik olmakla kalmayıp, Avusturyalı faşistler İtalya'yı örnek alarak 1933 Mart'ında demokratik rejime son vererek diktatörlüklerini ilan edecektir. (Armaoğlu, 1994: 179)

Avusturya'daki iç siyasi gelişmeler birleşme eğilimini kışkırtıcı etki yapacaktır.³ İki büyük partiden Yahudi, özel teşebbüsçü, kapitalist ve bürokrat halka dayanan Sosyal Demokrat Partisi ile köylü nüfusa dayanan, koyu Katolik, Yahudi aleyhtarı Hıristiyan Demokrasi Partisi, ilkinin kurduğu Heimwehr adlı milis teşkilatı ile ikincisinin kurduğu Schutzbund adlı teşkilatın rekabetinin 1933'e kadar bir türlü istikrara kavuşulamamasını beraberinde getirir.⁴ 1933'te Almanya'da Nazi Partisi iktidara gelince birleşme fikri güçlenecek 1938'de Almanya Avusturya'yı ilhak edecektir.

İki savaş arası dönemde pek çok Balkan ve Avrupa ülkesinde olduğu gibi Avusturya'da da savaş sonrasının silahsızlanma şartlarına bağlı olarak gençlik teşkilatları oluşturulacak ve bu örgütler halktan ve hükümetten aldıkları desteğin de etkisiyle geniş organizasyonlar haline geleceklerdir. Almanya, İtalya, Bulgaristan,

² Viyana'da savaş sonrası sosyalistler egemendir ancak Hıristiyanlar seçmen kitlesinin çoğunluğunu ellerinde bulundurmaktadır. 1922'den 1929'a kadar Ignaz Seipel'in yönettiği ülkede iki büyük tehdit Almanya'nın ilhaki (Anschluss) ile sosyalizmdir. Anschluss'a karşı İtalya'ya güvenen Avusturya, Şansölye Dollfuß'un siyasetini sürdürürken 1934 Şubat'ında çıkan nasyonal sosyalist darbe sonrası Şansölye Temmuz ayında öldürülür. Schuschnigg'in devraldığı miras sonrası Avusturyalı Naziler yönetimde güçlenir. 1938 başında eyleme geçen Hitler şansölyeyi tehdit ederek yönetimde değişiklik ister. İtalya ve diğer batı ülkelerinden umudu olmayan şansölye, ülkesinin bağımsızlığını kurtaracağı ümidiyle boyun eğer. Hitler verdiği ultimatomla Avusturya'yı ilhak ederek %97 çoğunlukla kazandığı plebisitle ilhaki onaylatır. (Türk ve Dünya Tarihi Ansiklopedisi, 1985: 1996; Mark Mazower (2003): Karanlık Kıta Avrupa'nın 20.Yüzyılı, İstanbul: Bilgi Üniv.Yay.)

³ İki savaş arası dönemde Avusturya'daki iç siyasi gelişmeler konusunda bkz. European Political Parties, (1970), Ed: Stanley Henig, Newyork, s.282-288.

⁴ Bu iki partinin dışında Avusturya'da Pangermenist (Großdeutsche) Fırkası ile Çiftçi (Landbund) Fırkası mevcuttur. Diğer iki parti gibi bunlar da savaş sonrası 1918'de kurularak siyasi yaşama girerler. Diğer yandan Meclis'te temsil edilmeyen radikal gruplardan Nasyonal Sosyalistler ile mutedil gruplardan Mutedil Demokrat Fırkası ile Kadınlar Fırkası vardır. (B.C.A. 030.10.233.574.15: s.28-29)

Macaristan ve Yugoslavya gibi ülkelerde de örnekleri bulunan anılan teşkilatların Türkiye tarafından dikkatle takip edildiği gönderilen heyetlere yaptırılan incelemeler ve elçilere hazırlatılan raporlardan anlaşılmaktadır. İkinci Dünya Savaşı patlak vermeden önce 1930'ların ortalarında Viyana Elçiliği tarafından Hariciye Vekaletine gönderilen bir raporda Avusturya'da kadınların ve gençlerin siyasi terbiyesi konusunda verilen bilgilerle, yine Rahmi Apak tarafından yapılan incelemelerle Avusturya gençlik teşkilatı Jung-Vaterland adlı örgüt hakkında detaylı bilgiler verilmektedir. Bu çalışmada, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivinden elde edilen anılan raporların değerlendirilmesine yer verilecektir.

19 Şubat 1933 tarihli Viyana Elçiliği tarafından gönderilen raporda, Avusturya'da kadınların ve gençlerin siyasi terbiyesi konusunda siyasi partilerden başlayarak partilerin teşkilat yapısı, diğer terbiye müesseseleri, sosyalist gençlik teşkilatı, yüksek okullardaki siyasi terbiye imkânları ve yeni cereyanlar şeklinde alt başlıklarla değinilmektedir.(B.C.A: 030.10.233.574.15)

Öncelikle kadınların ve gençlerin oy kullanmalarının önemine değinilerek, kadınların ve gençlerin her türlü seçimde yani Millet Meclisi, Bundesrat adlı Ayan Meclisi ve belediye seçimlerinde oy kullanabilme haklarının olması sonucu siyasilerin onları kendi taraflarına çekmek konusunda çaba sarf ettikleri belirtilmektedir. Türkiye için de henüz seçme ve seçilme hakkının kadınlar için tam olarak uygulanmadığı bir zamanda yapılan incelemelerin önemine atıfta bulunulur. Şüphesiz kadınlar ve gençler siyasi açıdan eğitilmeye çalışılırken partilerin asıl amaçlarının kendilerine taraftar kazanmak olduğu da vurgulanmaktadır. Avusturya'daki parti teşkilatı başlıca dört gruba ayrılmaktadır. İlki bizzat idari teşkilat olup, bütün üyeleri, memurları ve başkanları kapsayan siyasi mücadele cephesini oluşturur. İkincisi askeri terbiye ile sevk ve idare edilen parti ordusu niteliğindeki yapıdır. Diğer partiye doğrudan doğruya bağlı olmayıp, çeşitli şahıslar ile sendikalar, çeşitli iş alanları ve mesleki teşekküllerden oluşan iktisadi teşkilattır. Sonuncusu ise kısaca sivil inisiyatif olarak nitelendirilebilecek çeşitli cemiyetler, birlikler, kadın ve çocuk teşkilatları ile kültürel, dini ve beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin yapıldığı teşekküllerdir.

Partilerin içindeki teşkilatların yapısı partinin mahiyeti ve gücüne göre değişiklik gösterir. Örneğin hükümeti idare etmekte olan Hıristiyan Sosyal Fırkasının parti ordusu olmadığı gibi, teşkilat yapısı da zayıftır. Bu alandaki eksikliklerini dini, kültürel ve mesleki teşkilatlar tamamlamaktadır. Diğer yandan anılan teşkilat yapısının güçlü bir yapı sergilediği parti, Mecliste en kuvvetli muhalefete sahip olan Avusturya Sosyal Demokrat Fırkasıdır. Bu durum askeri açıdan savaş sonrası durumun getirdiği bir zorunluluk olarak görülür.

Siyasi partilere destek olan kadınlara ve çocuklara yönelik teşkilatlara bakıldığında Katolik Kadın Birliklerinin (Katholische Reichs-Frauen-Organisation) etkili olduğu ve verilen konferanslar aracılığıyla siyasi eğitim verildiği görülür. Avusturya Hıristiyan Kadınlar Birliği (Christlicher Frauenbund) ise faaliyet itibarıyla daha ziyade dini bir nitelik sergiler. Bu teşkilatlar Hıristiyan Sosyalist Fırkasına bağlıdır. Pangermenist (Großdeutsche) Fırkasının kadınlar teşkilatı olan Großdeutsche Frauenorganisation'da ise siyasi eğitim daha gevşektir. Nasyonal Sosyalist Fırkası ise ilkeleri gereği kadınların siyasi hayata karışmaması gerektiğini düşünmekle birlikte bir kadın teşkilatına sahiptir. Buradaki asıl amaç, kadınların Nazi programı lehine oy

kullanmalarını sağlamaktır. Burjuva partileri olarak nitelendirilebilecek anılan partilerde kadınların siyasi terbiyesinin diğerlerine göre daha tali bir rol oynadığı görülür.

Diğer yandan sol partilerden özellikle Sosyal Demokrat Partisinde ise durum tam aksinedir. Buradaki eğilim, kadınların kadın teşkilatlarından ziyade doğrudan erkeklerle birlikte müşterek bir eğitimden geçirilmeleri esasına dayanır. Tabii bu durum iktisadi ve mesleki kadın birliklerinin olmadığı anlamına da gelmez. Avusturya'da 1930'larda kurulmuş olan müstakil kadın partisi Österreichische Frauenpartei siyasi konferanslar, söyleşi ve kurslar aracılığıyla faal bir rol oynamaktadır. Ancak henüz aktif siyasi yapının içindeki yerini almamıştır.

Siyasi partilerin dışında hiçbir fırkaya mensup olmaksızın kadınların siyasi eğitimi için çaba gösteren bir kuruluş ise Kadınların Siyasi Terbiyesi İçin Mütteşekkil Serbest Birlik (Freie Vereinigung zur Politischen Schulung der Frauen)'dir. Bu müessesenin en önemli işlevi düzenli aralıklarla siyasi konferanslar ve tartışmalar düzenlemesidir. Günün siyasi ve iktisadi gelişmeleri konusunda bilgi veren ve Dr. Gregor Seuba'nın yönetiminde düzenlenen konferanslar, Avusturya ve Almanya'nın mevcut siyasi yapısında etkili olan siyasi aktörler ve meşhur bilim adamlarınca verilmektedir.⁵ Farklı siyasi eğilimlere sahip olan bu konuşmacılar tarafsız ve bilimsel bir şekilde konuları izah etmekte, konferanslarda genç bilim adamlarına da fırsat verilmektedir. Bu konferanslar önceden belirlenen tarih ve yerlerde tamamen serbest ve herkese açık olarak düzenlenmekte, katılımcıların çoğunu ise kadınlar oluşturmaktadır. Konferansların konusunu başta siyaset ve iktisat olmak üzere ideolojiler, aile ve nüfus yapısı, çocukların, gençlerin ve ebeveynlerin eğitimi, sanat ve kültür oluşturmaktadır. Konferansların konularından dönemin hassasiyetleri kısmen anlaşılmaktadır. Ayrıca eğitim düzeyi uygun olan kadınlar için hukuk, idari yapı, siyaset ve iktisat konularını tartışmak üzere seminer ortamları mevcuttur. Bunların yanı sıra hitabet ve güzel yazı yazma eğitimleri de verilmektedir. Birliğin bu faaliyetlerindeki asıl amaç, Almanya ve Fransa'daki örneklerine benzer bir biçimde bakalorya veya diğer bir şartı içermeyen veya doktora gibi bilimsel bir derece vermeyen, ancak üniversite çevresi dışında kalan fakat yüksek bir tahsile imkân veren bir okulun kurulmasına hazırlık olacak bir yapıyı oluşturmaktır.

Gençler için siyasi terbiye mekanizmaları ise daha çok çeşitlilik gösterir. Her partinin gençleri kendi saflarına katma arzusu, önceleri yalnız üniversitelerde ve sendikalarda başlayan siyasi faaliyetlerin lise, ortaokul, hatta zamanla ilkokullara kadar teşkilatlanmalarını beraberinde getirmiştir. Sosyal Demokrat Fırkası, Çocuk Dostları (Kinderfreunde) adlı cemiyetle çocuklara sosyalist zihniyetin esaslarını vermeye çalışır. Ayrıca fırkanın Kırmızı Doğanlar adlı bir izci teşkilatı da vardır. Hıristiyan Sosyalist

⁵ 1932-1933 yılı konferans programına bakıldığında Harici Siyaset, Kültür Siyaseti, Nüfus Siyaseti, İktisat ve Politika üst başlıklarının altında çok sayıda alt başlık görülür. Bunlardan bazılarını zikretmek gerekirse, Son Asırda Avrupa Siyaseti, Sulh Hareketinin Cihan Siyasetine Tesiri, İktisadi Buhranımızın Zahirî Sebepleri, Avrupa Meselesi, Merkezi Avrupa'nın Yeniden Kurulması, Cihana Elebaşılık Eden Demokrasiler, Faşizm, Bolşevizm, Merkezi Avrupa'da Devlet Teşkillerinin Mücadelesi, Kitlelerin Emansipasyonu (Serbestiye Kavuşma), Aile ve Gençlik Hareketi, Sanat ve Siyaset, Mektep ve Siyaset, Bugünkü İktisat, Kapitalist ve Sosyalist İktisat, Millî İktisat ve Cihan İktisadiyatı, Avusturya'da İçtimai Siyaset ve İçtimai Muavenet, Bugünkü Avrupa'da Ziraat Meselesi, Gümrük ve Ticaret Meseleleri, Para ve Para Siyaseti, Politikanın Manası ve Vazifeleri, Demokrasinin Mahiyeti, Avusturya Teşkilatı Esasiesi, Siyasi Fırka, Siyasette Kadın, Efkârı Umumiye ve Matbuat vb. (B.C.A. 030.10.233.574.15: s. 21-28)

Fırkası ise Şen Gençlik (Frohe Kindheit) adlı bir teşkilata sahiptir. Bunlardan başka bu partiye mensup olmayan Katolik İzci Teşkilatı ile Nasyonal Sosyalistlerin Hitler Gençliği (Hitlerjugend) adlı teşkilatı bulunur. Çocukların siyasi tesir altına alınmaktan çekinilmediği, Katolik bayramlarındaki merasimlere çocukların katılmasından anlaşılır. Hıristiyan Sosyalist Fırkası ise buna karşılık dini bayramlarda çocukları büyük eğlenceler tertip ederek şehir dışına çıkarmaktadırlar. Çocuklar üzerinde siyaseten tesir yaratma isteği bedensel ve düşünsel alanda okullarda da yürütülür. Çeşitli şekillerde oluşturulan gruplara konferanslar, kurslar düzenlenir ve çıkarılan dergiler yoluyla her siyasi parti, gençliği kazanmaya çalışır. Gençler bu faaliyetlerin içinde de yer alırlar. Partinin seçim listelerinde her türlü ilan, afiş ve propaganda yayınlarının yapılmasına katkıda bulunurlar. Sendikalara bağlı olan gençler ise doğrudan siyasi faaliyetlere iştirak edebilir. Sendikaların çoğunda gençliğe ilişkin meselelerle ilgilenen teşkilatlar vardır. Farklı siyasi partilere mensup sendikali gençler, sınıf hakları söz konusu olduğunda bir cephede birleşmekten çekinmezler.

Kuruluşu, teşkilat yapısı ve faaliyetleri ile özel olarak zikredilen teşkilatlardan biri olan Viyana Amele ve Müstahdemin Odası (Wiener Kammer für Arbeiter und Angestellte) tarafından sendika katipleri ve amele teşkilat memuru yetiştirmek üzere bir eğitim kurumu kurulmuştur. Burada toplumsal siyasi terbiye öncelikli olmakla birlikte ekonomik ve umumi siyasete de yer verilir. Gazetecilik ve hitabet konusuna da önem veren bu okulun eğitim kadrosuna da çok özen gösterilmiştir. Mesleğe atılmış gençler, sendikalara, meslek birliklerine ve parti teşkilatlarına dahil olurken, lise mezunları önce yüksek okul ve üniversitelerin siyasi teşkilatlarına girerler.

Üniversite öğrencilerinin pek azı doğrudan bir partiye mensuptur. Gençlik teşkilatının tamamında siyasi bilgilerin verilmesine özel bir önem verilir. Çoğunlukla mesai grupları, kümeleri veya konferanslar ile değil de Schulungstagung veya Arbeitslager denilen şekillerde yapılır. Schulungstagung, tarihi bir öneme veya doğal bir özelliğe sahip olan yerlerde yapılan toplantılardır. Üniversite öğretim üyeleri, öğretmenler ile yayın ve siyaset sahasında meşhur politikacıların iştirak ettiği bu bilimsel ve siyasi toplantılarda her partinin üniversite teşkilatı sistematik bir biçimde çalışır. Arbeitslager ise Almanya'da işsizlikle mücadele için ortaya çıkan ve sadece yüksek okullarda değil, işsiz genç kızlara, kadınlara vb. muhtelif şekillerde uygulanan bedensel ve zihinsel mesaiyi oluşturan bir nevi gönüllü işçi teşkilatı (Freiwilliger Arbeitsdienst) şeklindeki çalışma tarzıdır. Teşkilatın sosyal ve siyasi büyüklüğü azımsanmayacak ölçüdedir. Buraya mensup yüksek okul ve üniversite öğrencileri çoğunlukla şehir haricinde yol, kanal vb. muhtelif işlerde çalışmak üzere kamp kurarlar. Böylece hem faydalı ve ucuz bir şekilde başta tarım, sosyal yardımlaşma ve eğitim olmak üzere kamu hizmetleri görülmekte, hem de bu kamplarda siyasi partilerce kurulan ve idare edilen zorunlu iş kollarında siyasi bilgiler verilmektedir.

Üniversite Öğrenci Teşkilatı, sayıları yüzleri bulan birçok cemiyeti içinde barındırır. 1932 yılı sonlarında üniversitedeki gruplar arasında çoğunluğu oluşturan millî sosyalistler (Hitlerciler) ile Hıristiyan sosyalistler (Katolikler) arasında çıkan arbede sonucunda dağılan Alman Millî Talebe Birliği (Deutsche Studentenschaft) siyasi eğitim konusunda oldukça başarılıdır. Seri olarak duvar ilanları hazırlamak dışında yeni bir propaganda şekli olarak özellikle Alman azınlıkların bulunduğu komşu ülkelere gezilerin düzenlenmesi tercih edilir. Bu geziler belirlenen yer ve saatte üçer beşer kişi şeklinde dikkat çekmeden sınırı geçerek tamamen bilimsel ve özel mahiyette toplantılar

yapmak şeklindedir. Diğer yandan sosyalist talebe birliklerinin Avusturya yüksek okullarında gelişmemiş olması dikkati çeker. Sosyalist gençlik için rehberlik rolünü Sosyalist Amele Gençliği (Sozialistische Arbeiterjugend -S.A.J-) üstlenmiştir. Müstakil siyasi bir varlığa sahip olan bu teşkilat genel olarak her sınıfa mensup sosyalist gençlere açıktır. S.A.J. “siyasi kabare” adını verdiği yeni bir propaganda aracını başarıyla uygular. Hoşsohbet sosyalist fırka hatipleri gençlere eğlence ve kahkaha arasında sistematik bir eğitim verirler. Güncel siyasi meselelerin tenkidi için fırsatlar yaratılarak arzulan eğilim, gençlere bu yolla aktarılmaktadır.

Bir diğer teşkilat da gençlik teşkilatına memur yetiştirilmesi için açılan fırka gençlik teşkilatı memur mektebidir. Diğer genç memurlara da açık olan bu mektepte tartışılacak konular iki hafta önceden tespit edilerek, genç hatipler hazırlanır ve güncel siyasi münazaraların yanı sıra gazetecilik, propagandacılık, fırkacılık, siyasi terbiye pedagojisi vb. teorik dersler de verilir. Burada dikkati çeken, yüksek okul ve üniversite öğrencilerini iç siyaset mücadelesine hazırlayan mevcut parti teşkilatlarının dışında bir teşkilatın olmayışdır. Öte yandan dış siyaset için Avusturya Yüksek Okul Talebelerine Mahsus Harici Siyaset ve Cemiyeti Akvam Serbest Birliği (Akademische Vereinigung für Völkerbundarbeit und Außenpolitik in Österreich) adlı bir teşkilat vardır. Bu teşkilat uluslar arası temsilciler aracılığıyla seçkin bir biçimde idare edilmektedir.

Öte yandan milliyetçi partilerin gençlik için askeri terbiyeye verdiği önemle, Hitlerci Gençlik (Hitlerjugend) adlı tamamen askeri zihniyetle teşkilatlandırılan bir yapı oluşturulmuştur. Hıristiyan Sosyalist Fırkası da resmen itiraf etmemekle birlikte monarşist grupların etkisiyle askeri mahiyetteki Ostmaerkische Sturmsharen adlı bir gençlik teşkilatını kurmuştur. Bu grup Anschluss taraftarı olmayıp, müstakil bir Avusturya idealini takip eder.

Genel olarak bakıldığında Avusturya’da kadın ve gençlik teşkilatlarının çoğunlukla siyasi partilerin elinde olduğu, bunun dışındaki yapıların etkilerinin sınırlı olduğunu söylemek mümkündür. Üniversite, yüksek okullar, halk üniversiteleri, siyasi ve bilimsel kulüpler ve benzeri teşkilatlar kadın ve gençlerin siyasi terbiyesiyle ilgilenir. Partilerin dışındaki tarafsız siyasi terbiye imkanlarının azlığı, gençlerin ve çocukların siyasi partilerin eline geçmesi gelecekte yüksek siyasi şahsiyetlerin yetişmesine engel olmaktadır. Almanya’dakine benzer bir biçimde Avusturya’da partilerin radikalleşmelerinin temel nedenlerinden biri budur. Bu aynı zamanda siyasi rehber rolü üstleneceklerin de azalmasına neden olmaktadır. Partiler gençlere serbest tartışma imkanı vererek, siyasi alanda iyi yetişmelerini istemekle birlikte, Almanya’da olduğu gibi Avusturya’da da partilerin mücadele tarzı demokratik tarzda aklı selimle değil, daha ziyade hislere hitap eden ve askeri yöntemler kullanan bir yapıya daha çok eğilim gösterir. Bu da beraberinde mevcut manevi parçalanma karşısında kitleyi askeri propaganda vasıtalarıyla idare edecek seçkin bir sınıfın idaresine taraftar hale getiren bir süreci getirmektedir. Buna karşın Almanya’da G. Stolpein’in kurduğu ve Avusturya’da da benimsenecek olan Bund für Politische und Wirtschaftliche Bildung gibi demokrasiyi ve siyasi seviyeyi yükseltecek serbest eğitim kurumlarının kurulmasını isteyen eğilimler de vardır.

Anılan teşkilatlar aracılığıyla Almanya’da olduğu gibi Avusturya’da da demokrasinin geleceği konusu fikir dünyasının en çok tartışılan konularından biridir. Rapora göre gençlik nezdinde siyasi partilere karşı duracak bir devlet otoritesinin sağlanması gerektiğine dair kanaatin siyasi terbiye yoluyla yaratılmasında

demokrasinin ne derece başarılı olacağı kestirilememekle birlikte, tek parti sisteminin ekonomik buhran ve savaş sonu sarsıntılarında ne derece istifade ettiği de henüz bilinmemektedir.

Genel olarak kadınların ve gençlerin siyasi yapı içindeki teşkilatlanmaları ana hatlarıyla anılan şekilde olmakla birlikte Avusturya'da 1936 yılında yapılan bir inceleme gezisine dayalı olarak ortaya konan özelde bir gençlik teşkilatının yapılanması ise daha ayrıntılı olarak ortaya konulabilir.

1934 yılına kadar hükümet tarafından organize edilen bir gençlik teşkilatının olmadığı Avusturya'da hükümet değişikliği ile birlikte Vatan Genci (Jung-Vaterland) adlı teşkilat kurularak, gençliğin önemli bir kısmı bu yapıya bağlanmıştır. Gençlerin tamamı aynı fikri yapıya mensup olmayıp, Nasyonal sosyalist, demokrat hürriyetçi ve İtalyanları örnek alan Katoliklerden oluşmaktadır. Teşkilatın tüzüğüne göre ari ırktan olan ve Avusturya'da yaşayan, yurduna bağlılıkta şüphesi olmayan her genç, Jung-Vaterland'a üye olabilir. Bu örgüt Yurt Koruyucular (Heimatschutz)⁶ adlı örgütün ilk basamağını oluşturur. Buradan Heimatschutz'a inanan elemanlar yetiştirilecektir. Jung-Vaterland, gençliği Almanlık, Hıristiyanlık ve sosyal duygular üzerine yetiştirir. Tüzüğüne göre Avusturya genci iyi bir Hıristiyan olmalı, atalarının değerlerine saygılı kalmalı ve Almanlık kültürü içinde yetişmelidir. Zengin fakir ayırt etmeden, Avusturyalılar arasındaki kardeşlik köprüsünü kurmalı, ailesinin ve ırkının menfaatinin kendi menfaatinin üstünde tutmalıdır. İtalya tesirli Hıristiyanlık, Almanya tesirli ulusçuluk ve kendi dinamiklerinden kaynaklanan halkçılık hareketin en belirgin özelliklerindedir. Bununla birlikte örgütün çeşitli basamaklarında birbirleriyle aynı ideali taşımayan, türdeş olmaktan hayli uzak kimseler de vardır. Örgütün içindeki yapı homojen olmadığı gibi, tüm Avusturya gençliğini de henüz kucaklayamamıştır. Gençliğin bir kısmı daha önce kurulmuş olan örgütlerin tesiri altında olmaya devam etmektedir. Jung-Vaterland dışındaki bu örgütlerden ilki en çok üyesi olan Katolik Gençlik Örgütü (Reichsbund der katolisch-deutschen Jugend Österreichs)'dür. 30 yıllık geçmişe sahip olan örgütün üye sayısı 80 bin civarındadır. İkincisi, Hücum Gençlik Organı (Ostmärkische Sturmsharen) 40 bin üyeye, Mukaddes İzci Örgütü (Geovak) 8 bin üyeye ve son olarak Avusturya İzci Örgütü de 3 bin üyeye sahiptir. Anılan örgütleri zamanla Jung-Vaterland çatısı altında toplamak isteyen hükümet için, papa ile yapılan anlaşma gereği tek istisna Katolik Gençlik Örgütüdür.

Jung-Vaterland 6 yaşından 18 yaşına kadar olan kız ve erkekleri isteğe bağlı olarak bünyesine dahil eden siyasal olmayan bir örgüttür. Avusturya Başvekil muavini Stahrenberg örgütün şefidir. Aynı zamanda Sport-und Turnfront adlı spor ve beden terbiyesi teşkilatının da başkanıdır. Merkezi Viyana'da bulunan örgütün 9 vilayette Landesverbund adlı örgütün ilk basamağını teşkil eden il örgütleri bulunur. İkinci basamak olan Gau adlı ilçe örgütleri ülke genelinde 83 adettir. Komünler için sonraki basamak Bezirk adıyla anılmakta, son basamakta ise Ortsgruppe denilen en küçük birimi oluşturan köy grupları bulunmaktadır. Yukarıdan aşağı hiyerarşik bir düzenin işlediği yapıda en etkili veya aktif birimin köy grupları olduğu anlaşılmaktadır. Her bir köy grubunun 30 ila 400 arası üyesi olup, yaklaşık iki bin köyde bu sayı toplamda yüz bin kadardır. Köy grubunun şefi bir doktor, öğretmen, tüccar veya esnaftan bir kişi

⁶ Heimatschutz, Avusturya hükümetini komünist veya nasyonal sosyalist ihtilallerine karşı koruyan silahlı kitalardır. Yaklaşık 100 bin üyesi bulunmaktadır. (B.C.A, 490.01.118.761: s.66.)

olabilir. Ücretsiz çalışan köy grubu kumandanı, o bölgedeki Heimatschutz kıtası komutanının onayı ile Gau kumandanı tarafından atanır.

Köy grubu şefinin görevleri arasında grubu motive etmek, hükümet memurları ile olan ilişkilere aracılık etmek, propaganda yapmak, üst birimlere karşı sorumlu olmak, sigorta işleri ile gazetelerin alımı ve dağıtımını sağlamak bulunmaktadır. Bir vekili ile erkek ve kız çocuklardan birer yardımcısının yanında, yazıcı ve bir muhasebecisi de bulunur. Halkın desteğini sağlamak amacıyla Köy grubu meclisi adı verilen bir meclisi vardır. Üyeleri gençlerin anne ve babalarından, papaz, öğretmen ve yardım etmeye gönüllü bir kişiden oluşan Meclis, şefin isteği ile ayda bir kez toplanarak yapılacakları görüşür ve her yıl iki kişi hesap ve kasa işlerini tetkik edip rapor hazırlar. Bu Meclisi oluşturmak için Heimatschutz kıtasının komutanına, vilayet kumandanına, Gau ve Bezirk kumandanlarına, papazlara ve hükümet memurlarına, okul direktörüne ve posta idaresine haber vermek ve dilekçe ile başvuru yapmak gerekir. 6-10 yaş arası çocuklar 1 numaralı gençlik teşkilatını, 10-14 yaş arası 2 numaralı teşkilatı oluşturur. 14-18 yaş arası erkekler Genç Avcılar, kızlar ise Genç Yardımcılar grubudur. 18 yaşından sonra ise Heimatschutz'a girilir. Heimatschutz silahlı olup, bölük, tabur, alay ve liva şeklinde kıtalardan oluşur. İç ayaklanmalarda polis teşkilatını takviye eden bu yapı, bir nevi Avusturya'da rejimin bekçisidir.

Jung-Vaterland örgütünde genel ve yardımcı üyelik şeklinde iki tür üyelik bulunur. 14-18 yaş arasındakiler genel üyelerdir. Yardımcı üyeler ise çocukları örgüte üye olan ebeveynler ile örgüte maddi yardım sağlayanlardır. Örgüt maddi ihtiyaçlarını üyelerden aldığı aidatlardan, il bütçelerinden, Sosyal Yardım Bakanlığı'ndan, yapılan yardımlarla müsamere ve tiyatro gösterilerinden elde edilen gelirlerden karşılar. Toplantı, ders, gezi ve eğitimler sırasında hem kız ve erkekler hem de yaş grupları ayrı olup, belirli etkinliklerde bir araya gelirler. Spor ve beden eğitimine çok önem verilen örgütte dağcılık, kayak, yüzme ve futbol önemsenen spor dallarıdır. Ayrıca atış talimleri, arazi talimleri, yürüyüş ve jimnastik de yapılır.

Jung-Vaterland üyelerinin hak ve görevleri arasında örgüte ait binalardan, kurumlardan ve sigorta haklarından faydalanmak, toplantılara katılmak, geleneksel ve dini bir yaşam sürmek, yurt bilgilerini öğrenmek, üstlerine itaat edip, diğer mensuplarla fedakar bir ilişki sürdürmek bulunur. Birbirlerine olan sevgi ve saygılarının selamlaşma biçimiyle pekiştirilmek istendiği anlaşılmaktadır. "Heil Stahrenberg" şeklinde sağ kolu yukarı kaldırarak verilen selam, Almanya'da Hitler için yapılan selamın uyarlanmış hali olup, Almanya'nın ne ölçüde taklit edildiğini de gösterir. Kız ve erkeklerin gündelik yaşamda, özel günlerde ve spor esnasında ayrı olmak üzere kendilerine özel üniformaları vardır. Sadece genel üyeler üniformalı olup yardımcı üyeler üniforma giymezler. Erkekler, siyah yeşil gömlek, şapka, kemer, pantolon ve ayakkabı, kızlar ise gömlek, başlık, eteklik, çorap ve ayakkabı giyerler. Şapkalar her il için ayrı renkte olup, elbiselerde grupları birbirinden ayırt edecek şeritler bulunur.

Jung-Vaterland örgütünün aynı adı taşıyan bir gazetesi olup, abonelik mecburidir. Örgüt yaşantısı, hükümet işleri ve Heimatschutz hakkında bilgileri içeren gazetenin mümkün olduğunca tüm üyelere okunması sağlanır. Ayrıca gazeteye fotoğraf temin etmek üzere her il merkezinde bir fotoğraf memuru bulunur. Uçuşlar, muharebe hizmeti, spor, ulaşım ve tatil kampları sırasında olabilecek kazalara karşı üyeler sigorta ettirilir. Yaralanma, sakatlanma ve ölüm halinde belli miktarlarda

kendilerine veya ailelerine sigorta ücreti ödenir. Bunun yanı sıra sağlık taramaları da düzenli olarak hükümet doktoru veya özel doktorlarca yapılır.

Bayram kutlamaları ve toplantılar da en önemli etkinlikler arasındadır. Şeflerin ziyaretleri sırasında resmi geçitler, özel günlerde gece eğlenceleri tertip edilir. Müzik, müsamere, dans gösterileri ve konuşmaların özellikle yeni yıl ve diğer özel günlerde yapılması sağlanır. Seyahatleri sırasında üyelere indirim yapılır. Üyeler görevlerini yerine getirirken dikkatsizlik veya disiplinsizlik yaptıkları takdirde çeşitli biçimlerde cezalandırılırlar. Duruma göre ceza uyarından başlayarak ihraca kadar gidebilir. Ancak küfür veya kötü söz kullanılmaz. Heimatschutz'dan atılan bir kişinin Jung-Vaterland üyeliği de son bulur. Öğrencilerin okul idaresinden izin almak kaydıyla örgüte üyeliği söz konusu olup, diğer örgütlere ve hükümet yetkililerine saygılı olmaları alkol ve sigara kullanmamaları özellikleri arasındadır.

Jung-Vaterland'ın içinde bir de Jung-Vaterland Talebe Cemiyeti vardır ve 14 yaşını bitiren her genç, üyesi olup bu örgüt de okullardaki propaganda işini üstlenmiştir. Okullardaki spor faaliyetlerini düzenlemenin yanı sıra burada Heimatschutz'a hazırlık talimleri yaptırılır. Tıpkı Jung-Vaterland'da olduğu gibi bu örgütte de her bir sınıfın bir birliği oluşturduğu yukarıdan aşağı hiyerarşik bir yapı bulunur ve buna bağlı olarak askeri talimler yapılır. Bunun dışındaki eğitimi ise yurt sevgisi ve din eğitimi, disiplin ve sorumluluklarını yerine getirme, arkadaşlık ve yardımlaşma, fedakarlık, cesaret, sorumluluk duygusu, düzenli talimler, jimnastik ve oyunlar, kahramanlık şiir ve hikayeleri okuma, halk türküleri ve dansları, tabi bilgiler ve hayvanları koruma dersleri oluşturur. Yaş gruplarına göre dersler kısmen çeşitlenmekle birlikte kızlar için ayrıca ev işleri, el işleri, çocuklar için oyunlar ve analık duygusu vb. eğitimler de verilir.

Anılan gençlik örgütünün dışında genel olarak bu dönemde spor ve beden eğitimi konusuna dönemin şartlarının da bir gereği olarak çok önem verildiği görülür. Viyana'da bulunan Sport -und Turnfront adlı kurum Avusturya Spor Federasyonudur. 9 ayrı vilayette birer gönüllü komiserin bulunduğu bu teşkilata Belediye Başkanlarının destek olması zorunludur. Merkezden tayin edilen her komisere bağlı alt birimler vardır ve spor kulüpleri de bu komiserliklere bağlıdır. 1934 yılında çıkarılan spor ve beden terbiyesi hakkındaki kanunla bu konuya ilişkin her türlü düzenleme yapılmış olup, spor kurumları yönetimin bakış açısına uygun hale getirilmeye çalışılmıştır. Sporun maddi ve manevi sahada yükselmesini sağlamak amacıyla hükümet sporu himaye etmeyi görev addetmiş ve örneğin 1936 yılında spor bütçesi olarak 270 bin şilin (70 bin TL) ayırmıştır. Ancak yeterli görülmeyip bunun en az 1 milyona çıkarılması gerektiği, spor aracılığıyla pek çok kişinin hükümet lehine kazanılabileceği düşünülmektedir. Spor tesislerinin bu dönemdeki yetersizliğine rağmen spor konusunda gösterilen ciddi yaklaşım takdire değer bir görünüm arz etmektedir. 1931'de inşaatı biten ve Viyana'da bulunan 60 bin kişilik stadyum soyunma odaları, basın odası, doktor, polis, eczane ve hakem odası ile sahip olduğu imkanlar açısından oldukça iyi durumdadır. Açık tribünlere sahip stadyumun Cumhurbaşkanı dahil yağmur yağdığına herkesin ıslandığı bir özellikte oluşu, ekonomik oluşunun yanı sıra ülkenin demokrasi standardının üstünlüğü ile de açıklanmaktadır.

Stadyumun önemli bir kısmını hemen yanında bulunan yüzme havuzları oluşturur. Dört adet açık yüzme havuzundan birisi olimpik müsabakaların yapılabileceği büyüklükte olup, diğerleri de çeşitli yaşlardaki çocukların yüzme

antrenmanlarını yapabileceği niteliktedir. Ayrıca kaplıca ve kapalı havuzlar da bulunmaktadır ki bunlar da sporculara kışın idman yapabilme imkanı sağlar. Havuzlar eğlence amaçlı olmaktan ziyade spor amaçlı olarak kullanılmaktadır. Sporun yanı sıra gençlerin gezip görmelerinin önem taşıdığı düşünülen Avusturya'da gençlerin uygun koşullarda misafir edildiği Jugendherberge adını verdikleri konuk evleri bulunur. 6 tanesi Viyana'da bulunan bu konuk evlerinde 25 yaşına kadar olan gençler 14 günü geçmemek kaydıyla makul bir ücret karşılığında kalabilmektedirler. Bu da gençler için sağlanan imkanların dönemin kısıtlı ekonomik koşullarına karşın oldukça iyi olduğunun işaretidir.

Başta savaşın tarafları olan Avrupa ülkeleri olmak üzere tüm dünya için iki savaş arası dönem hayli zor bir dönemdir. Savaş sonunda sağlanan barışın geçici olduğu neredeyse herkesçe sabit olup mevcut durumu değiştirmek isteyenlerin hazırlıkları aralıksız sürer. Türkiye gibi bir imparatorluk bakiyesi olan Avusturya'da da anılan şekilde yaklaşan savaşın hazırlıkları dolaylı olarak da olsa altı yaşındaki çocuklardan başlayarak kadınlara kadar geniş bir yelpazede gerek siyasi, gerek askeri, gerekse eğitim alanında hayata geçirilir. Türkiye'den farklı olarak bulunduğu coğrafyada daha türdeş bir nüfusa sahip olan Avusturya, yaşadığı siyasi bunalımların da etkisiyle vatandaşlarını vatan, milliyet ve din bağı üzerinden bir arada tutmaya çalışacaktır. Teşkilatlanmış örgütler içindeki farklı ideolojik yapıların anılan bağlarla otoriter yönetimlerin de desteğiyle bir arada tutulması, Almanya ve İtalya gibi onu tesiri altına almaya çalışan ülkeler karşısında ayakta kalabilmesini sağlayacaktır. Ancak yine de Almanya'nın ilhakından kurtulamayacaktır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında yeniden bağımsızlığına kavuşacak olan ülke, tercihini demokrasiden yana kullanarak yeni dünya düzeni içindeki yerini alacaktır. Öte yandan Avusturya ve komşu ülkelerindeki siyasi teşkilatlanmalar farklı bir biçimde de olsa Türkiye'de de kendisini gösterecektir. Daha ziyade sosyal ve kültürel birlikteliğe vurgu yapacak olan Halkevleri, İzci teşkilatları, beden eğitimi ve spora verilen önemin artmasıyla kurulan spor kurumları ve ilerleyen yıllarda Köy Enstitüleri gibi gençleri ve her seviyedeki vatandaşları eğiten kurumların oluşturulması, nüfusu dinamik tutmanın yanında rejimin değerlerini benimsetmede aracı rol üstlenecektir. Anılan kurumların örgütlenme biçimleri ve topluma ideolojik açıdan yapılan telkin metodunun benzerlikler gösterdiğini söylemek mümkündür.

Kaynaklar

Armaoğlu, Fahir (1994): 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1980,c.1, Ankara, İş Bankası Yay.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 030.10.233.574.15: s.1-29.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.118.761: s.65-94.

European Political Parties, (1970), Ed: Stanley Henig, Newyork: Praeger Publishers.

Mazower, Mark (2003): Karanlık Kıta Avrupa'nın 20.Yüzyılı, İstanbul: Bilgi Üniv.Yay.

Steiner, Kurt (1972): Politics in Austria, Boston: Little Brown Co.

Türk ve Dünya Tarihi Ansiklopedisi (1985), İstanbul, Gelişim Yay., s. 1996.